

ΜΗΤΣΟΥ ΑΝΘΕΜΗ

Τ Ο Κ Ρ Ι Μ Α

-7-

Μερικές ημέρες ο Κώστας εργαζότανε στο Μαιευτήριο για να άσκηθῇ στὸν κλάδο αὐτό, πού τονέ θεωροῦσε ἀπαραίτητο γιά μιὰ ἐπαρχιακὴ πόλη. Τὸ βράδυ γύριζε ἀργὰ στὸ καφενεῖο. Κάμποσες ἡμέρες εἶχε νὰ ἰδῇ τὸν Παῦλο, μὰ δὲν παραξενεύτηκε στὴν ἀρχή. Πίστευε πῶς ἔπρεπε πάλι μὲ τὰ μούτρα στὴ δουλιὰ καὶ δὲν ἐρχότανε στὸ καφενεῖο. Ρώτησε μερικοὺς ἄλλους σπουδαστὲς κι' ἔμαθε πῶς καὶ στὸ νοσοκομεῖο δυὸ τρεῖς ὥρες πηγαίνει καὶ φεύγει.

— Μήπως τονέ χασανίζει πάλι νευρασθένεια; συλλογίστηκε καὶ πῆγε τὸ βράδυ στὸ σπίτι τοῦ Παύλου. Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν εἶχε γυρίσει ἀκόμα καὶ εἶτανε περασμένη ἡ ὥρα.

— Εἶναι κάμποσος καιρὸς τώρα πού ἀργεῖ, τοῦ εἶπεν ἡ πορτιέρισσα.

— Νὰ τοῦ εἰπῇς θάρρω αἴριο πρωτὶ νὰ τὸν ἰδῶ, κι' ἔδωσε τὸ μπιλλιέτο του.

Τὸ πρωτὶ ὅμως πάλι δὲν τονέ βρῆκε. Τοῦ εἶπανε πῶς σηκώθηκε νωρὶς γιὰτὶ θὰ πῆγαινε στὴν ἐξοχή.

— Ἀσχημα πράματα, θὰ μὲ κἀνῃ νὰ χάσω τὸ Μαιευτήριο σήμερα.

Ἐφυγε γιὰ τὸ Μεγάλον Ξενοδοχεῖο νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Ἰωαννῖδη. Τάχα μ'αὐτὸν πῆγε στὴν ἐξοχή; Ἄν ἔχι, τότε ἄλλη θὰ εἶναι ἡ αἰτία. Μπορεῖ νὰ εἶναι ἀδιάθετος καὶ μακάρι νὰ εἶναι ἔτσι. Πῆγε πάλι στὸ δωμάτιό του καὶ φόρεσε τὴ καλὴ του φορεσιὰ. Κατόπι μῆκε στὸ Λεοφορεῖο καὶ ἔφτασε στὸ ξενοδοχεῖο. Κοίταξε τὸ ρολόγι του. Εἶτανε δέκα ἡ ὥρα.

— Δὲν ἔπρεπε δὲ καὶ νωρίτερα.

Στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ εἶπανε πῶς ὁ Ἰωαννῖδης εἶχε γῆ νωρὶς ἔξω.

Ἐφυγε καὶ πῆγε στὸ Μαιευτήριο. Κάτι σπάνια περιστατικὰ τὸν κρατήσανε κεῖ ὡς τὰ μεσάνυχτα. Γύρισε ἀργὰ σπίτι του κι' ἀργὰ ξύπνησε τὸ πρωτὶ. Πῆγε πάλι στὸ σπίτι τοῦ Παύλου. Ἐλεγε, εἶχε φύγει νωρὶς. Τράβηξε στὸ νοσοκομεῖο. Δὲν εἶτανε κεῖ, δὲν ἦρθε καθόλου σήμερα.

— Ἀεὶ στὸ καλὸ, εἶπε. Ἐννοια θὰ βάλω τώρα γιὰ ξένη σερμαγιά. Στὴ μπόρα φαίνεται πῶς ἔπρεπε καὶ πᾶει ξυλάρμενο. Βόηθα Παναγιά μου! Τώρα χρειάζεται ἐπιδέξιός καπετάνιος καὶ δυνατὸ χέρι, γιὰτὶ ἂν τοῦ φύγῃ τὸ τιμόνι, πᾶει χαμένο τὸ καράδι.

Περάσανε ἀρκετὲς ἡμέρες. Μιὰ βραδυὰ μόλις μῆκε στὸ καφενεῖο, βρῆκε μιὰ συντροφιά ἀπὸ ἑλληνας νὰ συζητοῦνε ζωηρά.

— Χαρὰ στὴν τύχη, ἔλεγε ὁ ἓνας.

— Σώγαμπρος κι' ὁ πεθερὸς ἔχει σωρὸ παράδες.

— Καὶ κορίτσι ὅ,τι εἰπῇς, ἄλλο πρᾶμα ὡμορφιά.

— Μπρέ, τί εἶναι, ρώτησε ὁ Κώστας. Τὶ ἀντάρα εἶν' αὐτὴ; Στὴ Νεάπολη βρισκόσαστε, στὸ καφενεῖο τοῦ Καρατζᾶ.

— Καλὸ στὸν Κώστα. Ἐλα νὰ μάθῃς τὰ νέα. Ὁ Παῦλος παντρεύεται ἀπόψε μὲ τὴν κόρη τοῦ Ἰωαννῖδη.

— Α', εἶπε ξαφνιασμένος ὁ Κώστας, πῶς τὸ ξέρεις;

— Περνοῦσα τώρα τὸ βράδυ ἀπὸ τὸ Προξενεῖο γιὰ κάποια δουλειὰ καὶ μοῦ τὸ εἶπανε. Ἀπόψε βάζου-νε στέφανα στὴν Ἐκκλησίᾳ μας.

— Μὰ, βρε παιδιὰ, ὁ Παῦλος δὲν εἶτανε ἀρραβωνιασμένος στὴν πατρίδα του; ρώτησε κάποιος.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο, εἶπε ἄλλος. Μπροστὰ σὲ τέτοια τύχη πετάει κανεὶς τὸν ἀρραβῶνα. Χρήματα σωρό. Ἀσφαλίζεις τὸ μέλλον σου, τὴ ζωὴ σου, κι' ἂν θέλῃς κοιτάζεις τὴν ἐπιστήμη, ἂν δὲ θέλεις, τὴν στέλνεις νὰ κουρεύεται.

— Ἀλήθεια, φέρθηκεν ἔξυπνα καὶ πρακτικὰ ὁ Παῦλος. Κι' ἐγὼ στὴ θέση του τὸ ἴδιο θὰ κάνα.

— Μὰ εἶναι νὰ γίνεται κουδέντα. Πειδὲς θὰ κλεινε τὰ μάτια του σὲ τέτοια τύχη;

— Ἀκου τί λένε, ψιθύρισε ὁ Κώστας καὶ φόρεσε τὸ καπέλλο. Κάτι τότε στενοχωροῦσε. Ἐκεῖνα τὰ λόγια τὸν πειράζανε. Ἐφυγε, μῆκε σ' ἓνα ἀμάξι γιὰ νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησία. Στ' ἀμάξι μέσα τὸν ἔπιασε μιὰ ταραχή, πού δὲ μπορούσε νὰ τὴν ἐξηγήσῃ. Ὁ δρόμος εἶτανε πολλὸς καὶ ἀργοποροῦσανε.

— Μπα, σὲ καλὸ μου, τί ἔπαθα.

Μόλις φτάσανε, πήδησε κάτω, πλήρωσε γρήγορα τὸν ἀμαξᾶ καὶ πῆγε στὴν ἐκκλησία. Ἡ πόρτα εἶτανε ἀνοιχτή, μὰ τὰ φῶτα σβυσμένα. Δὲν εἶδε ἄλλον παρὰ μόνο τὸ νευκόρο.

— Δὲ θὰ ἦρθαν ἀκόμα, μουρμούρισε.

Πλησίασε τὸ νευκόρο καὶ ρώτησε. Ἐκεῖνος ἀπάντησε.

— Μὰ τελείωσε τὸ μυστήριο. Εἶναι ἓνα τέταρτο τώρα πού φύγανε.

— Εἶτανε πολλοί;

— Μπα! λίγοι, πολὺ λίγοι.

Ὁ Κώστας ἔφυγε συλλογισμένος. Στὸ δρόμο πῆγαινε ἀργὰ καὶ μουρμούριζε.

— Κι' ὅστερα μὴν πιστεύῃς, λέει, στὴς μοίρας τὰ γραμμένα. Στοιχηματίζω πῶς ὁ Παῦλος ἐμένα θάναθεματίζῃ μιὰ μέρα. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἐκεῖνος ὁ θηλυκὸς Σατανᾶς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ ὁ καθηγητὴς μὲ τὰ παινέματά του ἀπὸ τὴν ἄλλη σηκώσανε τὰ μυαλὰ τοῦ φτωχοῦ τοῦ Παύλου. Καὶ μὲν Μαρία!

Ὁ Παῦλος εἶχε νικηθῇ στὸ ἀγῶνα, ποῦ πάλευε τόσες ἡμέρες. Κάθε πρωὶ σηκωνότανε ἀποφασισμένος νὰ μὴν ξαναπάη στὴν πρόσκληση, ποῦ μὲ τὴν εὐγένεια τοῦ ἔκανε κάθε βράδυ ἡ Ἄννα. Μὰ μόλις περνοῦσε ἡ ὥρα, ἀντὶ νὰ πάρῃ τὸ δρόμο τοῦ νοσοκομείου, ἔμπαινε στὸ λεωφορεῖο καὶ τραβοῦσε στὸ Μεγάλο Ξενοδοχεῖο. Κακὴ του τύχη νάναβληθῇ τὸ τύπωμα τῆς μελέτης του γιὰ τὸν ἄλλο μῆνα. Ἴσως θὰ τὸν ἀπασχολοῦσε κάπως ἐκείνη ἡ ἐννοια. Τώρα στὸ νοῦ του ἡ κόρη ποῦ τότε μεθοῦσε. Ἐκείνη ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Λούδρου ἀτελείωτη. Κι ἀνάμεσα καμὶ ἐκδρομὴ στὴν ἐξοχὴ, γιὰ νὰ διασκεδάσῃ λίγο κι ἐ καίμενος ὁ πατέρας. Καὶ τραβοῦσε ἡ κόρη τὸν Παῦλο σὰ μαγνήτη.

Κι ἔπειτα πάλι στὸ Λούδρου. Παρατηροῦσανε τὶς εἰκόνες πολὺ προσεκτικά. Κι ἀνάμεσα λέγανε σωρὸ ἄλλες ὁμιλίες. Ἡ Ἄννα δὲν τοῦ εἶπε οὔτε λέξη πιά γιὰ τὸ μέλλον του. Καὶ ὅμως ὁ Παῦλος συλλογιζότανε πῶς ἐκείνη ἡ σκέψη θὰ εἶτανε στὸ νοῦ τῆς Ἄννας, μὰ δὲν ἤθελε νὰ τὴ φανερώσῃ ἀπὸ εὐγένεια. Ναί, αὐτὸ εἶναι, σχεδὸν εἶναι βέβαιος. Ὅλες τὶς ὥρες ἡ Ἄννα θὰ συλλογιζότανε πῶς αὐτὴ ἔχει τὰ μέσα... Αἱ, καί.

Μιά μέρα, μόλις φύγανε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο — ὁ Ἰωαννίδης ἔμεινε γιατί δὲ μπορούσε νὰ περπατήσῃ — ἀντὶ νὰ πᾶνε στὸ Λούδρου, τραβήξαν, ἔτσι χωρὶς νὰ συνεννοηθοῦνε, στὸ δάσος. Περπατοῦσανε σιμὰ, πολὺ σιμὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο χωρὶς νὰ μιλοῦνε. Καθὼς γυρίζανε ἀσκοπα, μπήκανε σὲ μιὰ ἀπὸ τῆς πιὸ κλειστὲς δενδροστοιχίες. Εἶδανε ἕνα πάγκο.

— Καθώμαστε ; εἶπεν ἡ Ἄννα, κουράστηκα.

Κάθισαν ὁ Παῦλος. Ἡ Ἄννα τὴν ὥρα ποῦ ἔκανε νὰ καθῇ, παραπάτησε κι ἔπεσε ἀπάνω στὸν Παῦλο. Ἐκεῖνος χωρὶς νὰ μιλήσῃ ἔσφιξε τὴν κόρη στὴν ἀγκαλιά του καὶ κόλλησε τὰ χεῖλη του στὰ ὦμα χεῖλη τῆς, ποῦ τρέμανε.

— Εἶμαι δική σου, ψιθύριζε, πεθαίνω γιὰ σένα. Ἄν σὲ χάσω, χάνουμαι κι ἐγώ.

Μείνανε ἔτσι ὥρα πολλή, μεθυσμένοι ἀπὸ τὸν ἔρωτά τους. Κάποια στιγμή ἀπλωσε τὸ χέρι τῆς ἡ Ἄννα στὸ δαχτυλίδι, στὸν ἀρραβῶνα τοῦ Παύλου καὶ δοκίμασε νὰ τὸ βγάλῃ. Ὁ Παῦλος δὲν ἀντιστάθη καὶ ἐκείνη τράβηξε δυνατώτερα κι ἔβγαλε τὸ δαχτυλίδι. Γεμάτη χαρὰ τότε φίλησε θερμὰ τὸν Παῦλο στὰ μάτια, στὰ χεῖλη καὶ εἶπε μὲ κάποιο θρίμβο.

— Αἱ εἶσαι δικός μου τώρα.

Ὁ Ἰωαννίδης ἐναντιώθηκε στὴν κόρη του γιὰ τὸ γάμο. Κακὸ νὰ διαλύσουνε ἀρραβῶνα, κρίμα νάδικήσουνε μιὰ κόρη. Μὰ τὰ δάκρυα τῆς Ἄννας, τὰ παρακάλια, ἡ ἀπελπισία τῆς τότε φοβίσανε κι ἄλλη μιὰ φορὰ ὑποχώρησε στὴ θέληση τῆς κόρης του.

Μποροῦσε νὰ κάμῃ διαφορετικά ; Αὐτὲς τὴν εἶχε κακομάθει.

Ἡ Ἄννα θέλησε νὰ γίνῃ ὁ γάμος πολὺ σύντομα ἀμέσως. Φεβότανε μήπως μετανοήσῃ ὁ Παῦλος. Σὲ λίγες ἡμέρες ἐτοιμασθήκανε καὶ στεφανωθήκανε.

Ὁ Παῦλος φαινότανε νὰ ζῇ μιὰ ζωὴ εὐτυχισμένη. Γυρίζανε μὲ τὴν Ἄννα ἀπὸ τὴ μιὰν ἐξοχὴ στὴν ἄλλη καὶ χορταίνανε τὴν ἀγάπη τους. Σχέδια καταστρώνανε γιὰ τὸ μέλλον. Θὰ μένανε λίγο καιρὸ ἀκόμα στὸ Παρίσι καὶ τὸν Αὐγούστο θὰ φεύγανε γιὰ τὸ Βερολίνο. Ἐξῆ μῆνες ἔκει κι ἄλλους τέσους ἡ καὶ περισσότερο στὴ Βιέννη, ἔπειτα στὴν Ἀθήνα.

Ὁ Ἰωαννίδης μιὰ βδομάδα μετὰ τὴ στεφάνωση ἔφυγε νὰ πάῃ στὴν Ἀθήνα γιὰ τὶς δουλιές του. Ἐκεῖ θὰ προετοίμαζε τὰ πάντα γιὰ τὴν ἐγκατάσταση τοῦ Παύλου καὶ τῆς Ἄννας. Παληὸς ἔμπορος γνώριζε πολὺ καλὰ τὴν κοινωνία καὶ τι μπορούσε νὰ κάμῃ μιὰ καλὴ ρεκλάμα.

Ὁ Παῦλος ξανάειδε τοὺς φίλους του. Πῆγε μιὰ μέρα στὸ νοσοκομεῖο, ἔπου τότε δεχτήκανε μὲ χαρὲς κι εὐχές. Καὶ ὁ Κώστας ἀκόμα τοῦ ἔσφιξε ζωηρὰ τὸ χέρι καὶ τὸν εὐχήθηκε. Θερμὰ τὸν εὐχαρίστησε ὁ Παῦλος, μὰ δὲ σήκωσε τὰ μάτια νὰ τὸν κοιτάξῃ.

Θερμότερα ἀπ' ὅλους τὸν εὐχήθηκε ὁ καθηγητής — ποτὲ του δὲν εἶχε μάθει πῶς εἶτανε πρὶν ἀρραβωνιασμένος — καὶ τὸν εἰδοποίησε, πῶς ἄρχισε πιά τὸ τύπωμα τῆς μελέτης του κι ἔπρεπε νὰ φροντίσῃ γιὰ τὶς διόρθωσεις. Αὐτὸ εἶτανε ἀφορμὴ καινούργιας χαρᾶς. Τίποτε δὲν φαινότανε νὰ τὸν ἐνοχλῇ τὸν Παῦλο. Δυσκολεύτηκε στὴν ἀρχὴ νὰ γράψῃ τὸ γράμμα στὴν ἀδελφὴ του, ἔκανε σωρὸ σχέδια καὶ τάσχιζε, στὸ τέλος ἀποφάσισε νὰ στείλῃ ἕνα, ὅποιο. Κάποτε μιὰ σκέψη δοκίμαζε νὰ μπῇ στὸ νοῦ του, μὰ ἔπειτα ὁ Παῦλος ἀποφασιστικὰ τὴν ἀπόδιωχνε. Καὶ φαινότανε νὰ ζῇ ξένονιαστος.

Στὸ τέλος τοῦ Ἀπρίλη ἔλαβε γράμμα ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν σύντομα, μὰ γεμάτο εὐχές. Κάτω-κάτω σὲ μιὰ γραμμὴ μονάχα ἔλεγε «ἡ παραγγελία σου τελείωσε κατὰ πῶς μοῦ ἔγραψες». Τίποτα ἄλλο. Ὁ Παῦλος θὰ ἤθελε νὰ τοῦ ἔγραφε τὰ καθέκαστα, μὰ πάλι καλὰ ποῦ τελειώσανε ὅλα ἡσυχᾶ.

Στὰ μέσα τοῦ Μάη τὸ τύπωμα τῆς μελέτης πλησίαζε στὸ τέλος. Ὁ Παῦλος κατέβαινε στὸ νοσοκομεῖο κι ἐργαζότανε. Ἐπερνε κατόπι τὰ δοκίμια καὶ πήγαινε στὸ Ξενοδοχεῖο νὰ κάμῃ τὴ διόρθωση. Μετὰ τὸ μεσημέρι πηγαίνανε μὲ τὴν Ἄννα στὰ μουσεῖα ἢ στὴν ἐξοχὴ, τὸ βράδυ στὸ θέατρο ἢ σὲ καμμιὰ συναυλία.

Κάποια μέρα μόλις ἔφτασε στὸ ξενοδοχεῖο, τοῦ δόκανε ἕνα συστημένο γράμμα. Παραξενεύτηκε, γιατί δὲν περίμενε τέτοιο πρᾶμα. Ὁ πεθερὸς του τοῦ εἶχε ἀφήσει ἀφθονὰ χρήματα στὴν τράπεζα. Πῆρε

τὸ γράμμα καὶ κοίταξε τὸ πανόγραμμα. Τὸ γράψιμο τοῦ εἴτανε γνωστό, πολὺ γνωστό. Παγώσανε τὰ δάκτυλά του. Ἄνοιξε ἀργὰ τὸ φάκελλο καὶ βρῆκε μέσα ἓνα τσέκι. Οὕτε γράμμα, οὕτε ἄλλη σημείωση, τίποτα παρὰ μόνον τὸ τσέκι. Τὸ ἄνοιξε. Εἴτανε γιὰ δυὸ χιλιάδες δραχμὲς στ' ὄνομα τῆς Μαρίας Ροδάνθης. Καὶ πίσω ἡ ὑπογραφή της, Μαρία Ροδάνθη. Τίποτα ἄλλο. Ἐκεῖνο τὸ πάγωμα ἀπὸ τὰ δάκτυλα χύθηκε σ' ἐλὸ τὸ κορμί του. Ἐδλεπε σὰν σαστισμένος. Μπροστά του δυὸ μάτια βυθιγάλανα τὴν κοιτάζανε μ' ἓνα βαθὺ παράπονο. Στεκότανε ἀκίνητος.

— Κύριε, μήπως θέλετε τίποτα; τόνε ρώτησε ὁ ὑπάλληλος τοῦ ξενοδοχείου.

Σὰ νὰ ζύπνησε, γύρισε, σκέφτηκε καὶ γιὰ νὰ εἰπῇ κάτι.

— Πότε φέρανε αὐτὸ τὸ γράμμα;

— Δὲν εἶναι ἀκόμα μισὴ ὥρα.

Κοίταξε τὸ ρολόγι. Ἐνδεκα καὶ μισή. Πρέπει νὰ πᾶν ἀπάνω.

Πόσο βαρεῖα ἐνιωθε τὰ πόδια του. Ἀργά, πολὺ ἀργὰ ἀνέβηκε τὴ σκάλα γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ δωμάτιο. Δὲ μπόρεσε, ὅσο κι ἂν προσπάθησε, νὰ πάρῃ θάρρος. Ἐκεῖνο τὸ πάγωμα τοῦ εἶχε πιᾶσει τὴν καρδιά, μπόδιζε τὴν κυκλοφορία. Εἴτανε σὰν παράλυτος.

— Τί ἔχεις, Παῦλε;

Τόνε ρώτησε ἡ Ἄννα ἀνήσυχη, σὰν τὸν εἶδε ὠχρό, μὲ τὰ μάτια δλάνοιχτα, μαρμαρωμένα.

— Δὲν ξέρω, κάποια ξαφνικὴ ἀδιαθεσία.

— Θεέ μου! μήπως ἐκείνη πάλι ἡ νευρασθένεια; Καὶ εἴσουνά τόσο καλὰ ἐνάμιση μῆνα τώρα.

— Μὴν ἀνησυχῇς. Θὰ πάω μετὰ τὸ μεσημέρι στὸ νοσοκομεῖο καὶ θὰ τὸ συζητήσω πάλι μὲ τὸν καθηγητή.

Κατεβήκανε στὸ ἐστιατόριο νὰ φᾶνε. Χωρὶς ὅρε ξη ὅμως. Ἄνοστα ἔλα τὰ φαγητά. Πέρασανε κατόπι στὸ σαλόνι καὶ μένανε καὶ ἀρκετά.

— Δὲ θέλεις νὰ ἡσυχάσῃς; τοῦ εἶπε ἡ Ἄννα.

— Ὅχι, καλύτερα ἐδῶ. Μίλησέ μου μόνον νὰ σ' ἀκούω. Αὐτὸ μὲ ἀνακουφίζει. Δὲν εἶναι τίποτα. Κάτι ποὺ θὰ περάσῃ, μόνον ποὺ θὰ σ' ἀφήσω μετὰ τὸ μεσημέρι νὰ πάω στὸ νοσοκομεῖο.

— Νὰ γυρίσῃς ὅμως γρήγορα, γιατί, ὅσο ἀργεῖς, τόσο θὰ μεγαλώνῃ ἡ ἀνησυχία μου.

— Δὲ θ' ἀργήσω. Στις πέντε θὰ εἶμαι ἐδῶ, ἐλπίζω.

Βγήκε ἔξω, μὰ δὲν πῆγε στὸ νοσοκομεῖο βέβαια. Τί νὰ κάνῃ ἐκεῖ; Ἐπρεπε νὰ ἐξαργυρώσῃ τὸ τσέκι, μὴν τυχόν τὸ ἀνακαλύψῃ ἡ Ἄννα. Πῆρε τὸ μεγάλο δρόμο πρὸς τὸ Κρεντί Ἄνοιξε πάλι τὸ γράμμα καὶ πῆρε τὸ τσέκι. Κοίταξε τὴν ὑπογραφή καὶ ψιθύρισε «Μαρία Ροδάνθη». Αὐτὴ τοῦ ἔστελνε πίσω τις δυὸ χιλιάδες δραχμὲς, τοὺς τόκους βέβαια. Γιατί τοὺς ἔστελνε πίσω; Ἡ Κατίνα δὲν τοῦ εἶχε γράψῃ τίποτα. Μήπως εἴτανε κι ἄλλα; Ἀάθος εἴτανε νὰ τῆς

στείλῃ καὶ τόκους; Ἔτσι τόνε συμβόλεψε ὁ πεθερός του. Μὰ δὲν τοῦ εἶπε τίνος εἴτανε τὰ χρήματα καὶ θὰ νόμισε πῶς τὰ εἶχε δανειστῇ ἀπὸ κάποιον τοκιστῇ. Μὰ πῶς; νὰ τὸ εἰπῇ; Καὶ εἴτανε κακὸ νὰ στείλῃ τόκους, κάτι περισσότερο, εἴτανε πρόστυχο. Αὐτὸς πρόστυχος; Πῶς τὸ ἔκαμε αὐτό; Μὰ μήπως εἴτανε εὐγενικὸ νὰ διαλύσῃ τὸν ἀρραβῶνα καὶ νὰ πάρῃ ἄλλη γιὰ τὰ πλοῦτη της; Μόνον γι' αὐτό; Δὲν τὴν ἀγαποῦσε λοιπὸν τὴν Ἄννα; Εἶναι ἀλήθεια, πῶς κάμποσες ἡμέρες τώρα τὴν παρατηρεῖ καὶ βλέπει κάποια ἐλαττώματα, ποὺ δὲν τὰ εἶχε προσέξει προτῆτερα. Δὲ μπορεῖ νὰ τὰ προσδιορίσῃ. Μὰ δὲν εἶναι ἡ Ἄννα ἐκείνη ποὺ ἔδλεπε προτῆτερα. Μεθύσι λοιπὸν εἴτανε; Μήπως ὁ Κώστας εἶχε δίκιο; Ἐφτάσε στὸ Κρεντί. Ἐῶσε τὴν ἐπιταγή, πῆρε τὰ χρήματα κι ἔφυγε. Πῆγε σ' ἓνα ἀπόκεντρο καφε-νεῖο καὶ κάθησε.

Τί θὰ τίς κάνῃ τώρα τίς δυὸ χιλιάδες αὐτές; Δι-κῆς του δὲν εἶναι, δὲν πρέπει νὰ τίς κρατήσῃ. Εἶναι τῆς Μαρίας Ροδάνθης. Εἶχε πᾶει ὁ νοῦς του στὴν ὑπογραφή καὶ τήνε συλλογίζετο σὰν ξένη. Καὶ ὅμως εἴτανε ἡ Μαρία του, ἡ φίλη του, ἡ ἀρραβωνια-στικιά του. Τώρα εἶναι ξένη, στὴ θέση της μῆκε μι ἄλλη ποὺ διόλου δὲν τῆς ἔμοιαζε.

Χωρὶς νὰ θέλῃ ἔκανε σύγκριση μεταξὺ τῆς Μαρίας καὶ τῆς Ἄννας. Ἡ Μαρία μὲ τὸ λιγυρό, κυ-παρισένιο κορμί, τὴν ξανθὴ της ὄψη, τὰ γαλανὰ της μύτια, τὰ βαθυγάλανα. Ἡ Μαρία μὲ τὴ γλυκειὰ φωνή, τὴν καλωσύνη της. Καὶ δίπλα της ἡ Ἄννα, ἡ γυναῖκα μὲ τὸ κορμί τὸ γεμᾶτο, τὸ ἀφᾶτο, τίς ἔντονος γραμμές, τὰ μαῦρα μάτια ποὺ κάποτε σοῦ γεννοῦσανε τὸν τρέμο, μὲ τὰ ρόδινα μάγουλα, τὰ κόκκινα χεῖλη ποὺ δείχνανε κάποιο πείσμα. Ἐκείνη, ἡ λησμονημένη, χάριζε τὴ γαλήνη καὶ τὴν ἀγάπη, αὐτὴ ἐδῶ γεννοῦσε τὸν πόθο καὶ τὴ λαχτάρα. Κι αὐτός, ποὺ εἴτανε πλασμένος γιὰ τὴν ἡσυχὴ ζωῇ τῆς καθημερινῆς δουλειᾶς, πῶς εἶχε παρασυρθεῖ; Μεθυμένος εἴτανε καὶ τώρα ξεμεθάει; Καὶ τοῦ μένει, τί;

Ἀχ! δὲν πρέπει νὰ τὸ συλλογίζεται πιά. Ἡ Μαρία, ἀνάγκη νὰ τὴν ξεχάσῃ. Ἡ Ἄννα εἶναι γυ-ναῖκα του, εἶναι παντρεμένος πιά κι ἔχει καθήκοντα σ' αὐτήν. Πρέπει νὰ τὸ πάρῃ ἀπόφαση. Ἀς ἀφοσι-ωθῇ τώρα στὴν ἐπιστήμη. Τὰ μέσα τὰ ἔχει ἀφθονά. Μὲ τὴ μόρφωσή του καὶ τὴν δρεξὴ ποὺ ἔχει γιὰ τὴν ἐργασία θὰ μπορέσῃ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα μέλλον λαμπρό.

Ὅσο γιὰ τίς δυὸ χιλιάδες, θὰ τίς στείλῃ σὲ κά-ποιο φιλανθρωπικὸ κατὰστημα ἔτσι, χωρὶς νὰναφέρῃ τὸ ὄνομά του.

Γύρισε κάπως ἡσυχώτερος στὸ ξενοδοχεῖο. Χά-ρηκε ἡ Ἄννα, ὅταν τὸν εἶδε ἀλλαγμένο.

— Δὲ σοῦ τὸ εἶπα, πῶς εἴτανε προσωρινὴ ἀδια-θεσία; Καὶ ὁ καθηγητῆς ἔτσι τήνε χαρακτιήρισε.

Τὸ βράδυ καθήσανε σ' ἓνα μεγάλο καφενεῖο. Κοιτάζανε τὸν κόσμον καὶ μιλούσανε. Κάποτε ὁ Παῦλος στήλωνε τὰ μάτια του κάπου ἀφηρημένος, μὰ γρήγορα πάλι κατανικοῦσε τὴν ἀφηρημάδα του. Στὸ ξενοδοχεῖο γυρῖσανε ἀργά. Ὁ Παῦλος φαινότανε ἥσυχος.

Σὺν ὕπνῳ του ὅμως ὄνειρεύτηκε πῶς εἶτανε στὸ νησί του, στὸ μεγάλο περιβόλι τῆς Μαρίας, ἐκεῖ ποῦ τελειώνανε τὰ δέντρα καὶ ἀρχίζανε οἱ ἀλτάνες μὲ τὰ λουλούδια. Καὶ ἡ Μαρία θρόνια ἀνάμεσα σὰς τριαντάφυλλα καὶ τὰ κρίνα τὸν κοίταζε πικραμένη. Τὰ γαλανὰ τῆς μάτια γεμάτα δάκρυα. Ἐπειτα βρέθη κε σ' ἓνα δρόμο ἔρημο, μακρὺ, ἀτελείωτο χωρὶς δέντρα, χωρὶς βλάστηση καμμιά. Καὶ στὸ δρόμο ἔκεινο κάποιος, ποῦ δὲν τον ἔβλεπε μὰ ἐνιωθε μονάχα τὴ δύναμή του, τότε βίαζε νὰ βαδίσῃ χωρὶς νὰ θέλῃ. Προσπαθοῦσε νάντισταθῇ, μὰ ἡ δύναμη ἐκείνου τοῦ ἄγνωστου, τοῦ ἀόρατου γινότανε ὁλόγυρα πῶς πιστική, βασιανιστική. Ἦθελε νὰ ζητήσῃ βοήθεια, νὰ φωνάξῃ... Ἐύπνησε τρομαγμένος καὶ ἀνακάθησε στὸ κρεβάτι.

— Παῦλε, τοῦ εἶπεν ἡ Ἄννα, δὲ μπορείς ;

Εἶχε ξυπνήσει καὶ τὴν κοίταζε.

— Κάπσιο ὄνειρο, μὰ δὲν τὸ θυμάμαι.

Ἐλεγε ψέματα. Ὅσα εἶδε σ' ὄνειρό του, τὰ θυμότανε πολὺ καλά.

Δὲν κοιμηθῆκανε πιά. Ἀ ! σίγουρα, ὁ Παῦλος εἶχε κάτι.

— Παῦλε σὲ κούρασε τὸ Παρίσι. Δὲ φεύγουμε νωρίτερα ; Μὰ ποῦ τὸ ἀποφάσισες, τί τώρα, τί μετὰ δυὸ μῆνες ; Ἴσως ἡ ἀλλαγὴ σὲ ὠφελήσῃ. Ἐπειτα μήπως δὲ μπορείς νὰ ἐργαστῇς καὶ ἐκεῖ ;

Ὁ Παῦλος σκέφτηκε πολὺ καὶ στὸ τέλος εἶπε.

— Ναί, δίκης ἔχεις, νὰ φύγουμε γιὰ τὸ Βερολίνο.

— Ἡ ὥρα ἡ καλὴ, τοῦ εἶπεν ὁ Κώστας. Ἴσως ξαναῶθοῦμε στὴν Ἀθήνα.

Τὸν ἔσφιξε μὲ ἀγάπη στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν φίλησε.

— Σοῦ εὐχομαι καλὴ ἐπιτυχία στὸ Βόλο, τοῦ εἶπεν ὁ Παῦλος, καὶ εὐτυχία στὸ σπίτι σου.

Ὁ καθηγητὴς τὸν κράτησε ἀλάκρως μὴ ὥρα στὸ γραφεῖο του. Τοῦ εἶπε πῶς ἡ μελέτη του εἶχε ἐπαινεθῇ πολὺ καὶ ἡ ἀνακοίνωσή ποῦ ἔκαμε στὴν Ἀκαδημία ἀκούστηκε μὲ μεγάλη προσοχή.

— Νὰ ἐργάζεσθε πάντοτε μὲ εὐληκρίνεια καὶ ἐπιμέλεια καὶ γρήγορα θάκοῦσω καλὰ πράγματα γιὰ σᾶς. Καὶ μὴ λησμονήτε τὸν καθηγητὴ σας, ποῦ τόσο σᾶς ἀγάπησε καὶ θεωρεῖ χαρὰ του νὰ σᾶς ὀνομάζῃ συνάδερφο.

Ὁ Παῦλος ἔφυγε δακρυσμένος. *

Δ'.

Στὴν Ἀθήνα ὁ Παῦλος δὲν ἔργησε νάναδειχθῇ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ. Πολλὰ εἶχανε συντελέσει στὴν ἐπιτυχίᾳ του. Καὶ ἡ ρεκλάμα βέβαια τοῦ πεθεροῦ ἡ ἀκριβοπληρωμένη. Μὰ πολὺ περισσότερο ἡ ἀληθινή του ἀξία καὶ ἡ ἐπιμέλεια καὶ προσοχὴ ποῦ εἶδενε στὴ δουλειά του.

Πρὶν ἀκόμα κατεῖλθ' στὴν Ἀθήνα γινήκανε γνωστὸς οἱ ἐπιστημονικῆς του ἐργασίες, γιὰτὶ ἐκτός ἀπὸ ἐκείνην τοῦ Παρισιοῦ εἶχε κάνει καὶ ἄλλες στὸ Βερολίνο καὶ στὴ Βιέννη, μικρότερες, μὰ πρωτότυπες πάντοτε καὶ καμωμένες μ' ἐπιμέλεια καὶ μέθοδο. Γι' αὐτὲς τὸν εἶχε συγχαρῇ ὁ καθηγητὴς τοῦ Παρισιοῦ καὶ ὁ πρῶτος βοηθὸς του εἶχε γράψῃ μιὰ ἐπαινετικὴ κρίση στὴν ἱατρικὴ ἐπιθεώρηση τοῦ Παρισιοῦ.

Ὅταν ἦρθε στὴν Ἀθήνα καὶ ἀρχισε νὰ κάνῃ τὸ γιαντρί, τότε φημίζανε γιὰ τὴν προσοχὴ καὶ τὴν ἐπιμέλεια ποῦ εἶδενε στὴν ἐξέτασή τοῦ ἀρρώστου. Μερικὲς ἐπιτυχίες στὴν ἀρχὴ στερεώσανε τὴ φήμην του καὶ πληθύνανε τὴν πελατεία του.

Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν περιοριζότανε σ' αὐτό. Προθοῦσε νὰ συντελέσῃ στὴν προκοπὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐργαζότανε μ' ἐπιμονή. Συχνὰ μιλοῦσε στὰ ἱατρικὰ συνέδρια καὶ τίς ἐταιρείες καὶ τοὺς συλλόγους γιὰ τὰ σπουδαιότερα ζητήματα, ποῦ ἔπρεπε νὰ προσέξουν οἱ γιατροί. Σὲ δέκα χρόνια εἶχε τόσο ἐπιβληθῇ, ὥστε αὐτὸς ὁ παλαιὸς καθηγητὴς καὶ προστάτης του — γέρος τώρα — τὸν πρότεινε διάδοχό του στὸ Πανεπιστήμιο καὶ κανεὶς δὲ βρέθηκε νὰ φέρῃ ἀντίρρηση.

Ἡ Ἄννα εἶτανε γεμάτη περηφάνεια γι' αὐτό. Πρῶτα—πρῶτα πίστευε, πῶς αὐτὴ μὲ τὰ μέσα τῆς εἶχε συντελέσει νάνυψωθῇ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ ὁ Παῦλος. Ἐπειτα γιὰτὶ ἔκανε πολλὰς γνωριμίας καὶ μῆκε στὰ σαλόνια μὲ δικαίωματα καὶ τιμές. Ἄνοιξε καὶ αὐτὴ σαλόνι καὶ ζοῦσε μὴ ζωνὴ ὁλότελα κοσμική, πολυθρόνη. Χρόνια καὶ χρόνια βασιλεὺς στὸν κόσμον τῶν σαλονίων. Ὅλα τὴ βοηθοῦσαν. Τῶνομα καὶ ἡ θέσῃ τοῦ ἀνδρός τῆς, τὰ πλούτη της, ἡ ἐξυπνάδα καὶ ἡ μόρφωσή της, ἐπιτόλαια βέβαια, μὰ πρόχειρη σὲ κάθε συζήτηση. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα βασιλευεν ἡ ὁμορφιά της. Ὅσο περνοῦσανε τὰ χρόνια, τόσο πῶς μέστωνε τὸ κορμί της καὶ ἀπόχτησε μὴ μεγαλοπρέπεια ἐπιβλητική. Τὴν ἐνιωθε τὴ δύναμιν τῆς ὁμορφιάς της, καὶ ζητοῦσε παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ τήνε θαμάζουσε. Ποτὲ βέβαια, εἴτε μὴ φορὰ, δὲν ἔδωκε σὲ κανένα θάρρος, εἴτε εὐκαιρία νὰ τῆς μιλήσῃ καὶ νὰ τῆς εἰπῇ μὴ λέξῃ αἰσθηματική, μὰ γνώριζε πῶς νὰ κινή τὸ θαυμασμό. Τὸν αἰσθανότανε τριγύρω της, ἔβλεπε νὰ τὴν περικυκλώνουνε οἱ λατρευτές, καὶ δοκίμαζε μὴ ἡδονή, ποῦ τῆς πλημμυροῦσε ὅλο τῆς τὸ εἶναι.

Γιὰ τό σπῖτι της λίγο φρόντιζε, ἄλλο τόσο γιὰ τὰ παιδιὰ της. Εἶχανε ἀποχτήσει τρία παιδιὰ, δυὸ ἀγόρια καὶ μιὰ κόρη.

Τὸ πρῶτο ἀγόρι, ὁ Ἀντρέας, εἶτανε παιδί ἔκτακτο, μὲ πολλὰ φυσικὰ προτερήματα. Εἶχε ὅμως μιὰ πολὺ ἀνώμαλη ἰδιοσυγκρασία καὶ αὐτὸ ἀνησυχοῦσε τὸν Παῦλο. Νευρικὸ παιδί, ἀσυμβίβαστο, ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ ὑποταχθῇ σὲ μιὰ κανονικὴ ζωή. Μῆνες ἐργαζότανε μὲ σπάνια ἐπιμέλεια κλεισμένος ὥρες στὸ μικρὸ του γραφεῖο. Κι ἔπειτα μιὰ ἀδράνεια ποὺ βλῆστούσε πολὺ. Μαθητὴς ἀριστος. Τὸν καμαρώνανε καὶ τότε λατρεύανε οἱ καθηγητές του γιὰ τὴν φρονιμάδα καὶ τὴν καλωσύνη καὶ τὴν ἐπιμέλεια. Κι ἀνάμεσα φαινότανε δύσκολος καὶ τεμπέλης ἡμέρες, βδομάδες ἀλάκερες. Εὐγενικὸς σ' ὅλους, μὰ λιγομίλητος, σκεπτικὸς, κάποτε μελαγχολικὸς.

Ὅταν τελείωσε τὸ γυμνάσιο, γράφτηκε στὰ νομικά, μὰ εὔτε στὸ Πανεπιστήμιο πατοῦσε, οὔτε νομικὰ βιβλία μελετοῦσε. Διάβιαζε ξένη φιλολογία καὶ βυθιζότανε στὸ διάδασμα πολλὰς ὥρες. Τὸ πάθος του ἦ ποίηση. Δέκα ὀκτὼ χρόνων φανέρωσε ποιητικὸ ταλέντο σπάνιο. Τύπωσε μιὰ ποιητικὴ συλλογή, ποὺ ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση γιὰτὶ εἰδειχνε πάθος πολὺ πρῶμο.

Ἡ ἀνώμαλη ἰδιοσυγκρασία του φανερώθηκε τότε σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ. Μῆνες πολλοὺς διάβαζε τόσο, ποὺ ξεχνοῦσε νὰ φάῃ, ἂν δὲν τὸν προσκαλοῦσαν. Κατόπιν παραιτοῦσε γιὰ καιρὸ τὸ διάβασμα καὶ ἔπεφτε στὸν ἀθλητισμὸ. Κι ἔπειτα μῆνες ἀδρανὴς καὶ ἐφευγε στὴν ἐξοχή καὶ ξαπλωνότανε κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα διητὴν ἡμέρα ἀργός, σὰν κοιμισμένος.

Τὴν τελευταία χρονιά τῆς φοιτητικῆς του ζωῆς κλείστηκε στὸ σπῖτι καὶ μελετοῦσε νομικά. Στὸ τέλος τῆς χρονίᾳς ἐξετάστηκε καὶ πήρε ἀριστα.

— Γιὰ νὰ ἱκανοποιήσω τὸν πατέρα.

Ἐλεγε στοὺς φίλους του. Πιὸ πολλὴ ὅμως χαρὰ δοκίμασε ἢ μητέρα του. Γεμάτη περηφάνεια, δὲν ἄφησε φημερίδα ποὺ νὰ μὴν τυπώσῃ τὴν εἰδηση, δὲ παράλειψε κανένα τρόπο νὰ τὸ διαλαλήσῃ. Ὁ Παῦλος ὅμως εἶτανε ἀνήσυχος πολὺ γιὰ τὴν ἀνώμαλη τοῦ Ἀνδρέα ἰδιοσυγκρασία.

Ἡ κόρη του — τὸ δεύτερο παιδί — ζωηρή, πολὺ ζωηρή· ὡμορφὴ ὅπως ἡ μάνα της. Ἀστατη ὅμως. Καθὼς δὲ γνώρισε ποτὲ ἀληθινὴ μητρικὴ φροντίδα, ἔμαθε νὰ κάνῃ τοῦ κεφαλιοῦ της πάντοτε καὶ δὲν εἶτανε ποτὲ φρόνιμες οἱ σκέψεις της. Στὰ μικρά της χρόνια, ποὺ γύριζε πάντοτε μὲ τὴ Γαλλίᾳ ἢ τὴ Γερμανίδα παιδαγωγό της, εἶδε καὶ ἔμαθε πολλὰ νωρίτερα ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε. Ὅσο μεγάλωνε, τόσο συνήθιζε στὴν ἰδέα, πῶς μπορούσε νὰ ἱκανοποιῇ κάθε της ἐπιθυμία. Ἡ Ἄννα τίποτα δὲν ἔβλεπε, οὔτε μπορούσε νὰ ἰδῇ, Νόμιζε, πῶς μπορούσαν οἱ Γαλλίδες καὶ Γερμανίδες δασκάλες νὰ δώσουν τὴν ἀνατροφή, ποὺ ταίριαζε στὴν κόρη της. Ἐπει-

τα νωρὶς τὴν παρουσίασε στὰ σαλόνια, γιὰ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα τοῦ κόσμου. Κι ἐκεῖ ποτὲ δὲν τὴν πρόσεχε καὶ ἔτσι ἡ κόρη της βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ κάνῃ πολλὰς τρέλλες. Ὁ Παῦλος ἀνησυχοῦσε πολὺ γιὰ τὰ τρελλὰ καμώματά της καὶ γιὰ κάποια κλίση τῆς κόρης σὲ κάθε τι ταπεινότερο καὶ πρόστυχο. Μίλησε στὴν Ἄννα γι' αὐτό, μὰ ἐκείνη παραξευεύτηκε.

— Πῶς; τί λέει, καλέ; Ἡ Φρόσω ποὺ εἰδειχνε μοναδικὸ τάκτ καὶ ἕναν ἀέρα ἀριστοκρατικὸ στὰ σαλόνια. Περλεργὸ ποὺ τὰ εἶδες τέτοια πράγματα, Παῦλο.

Τὸ τρίτο παιδί του ὁ Τάκης, εἶτανε ἕνα δυστυχισμένο πλάσμα. Ἀσθενικὸ στὸ σῶμα καὶ στὸ νοῦ, ἡλίθιο. Μεγάλωνε χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ ξυπνήσῃ ὁ νοῦς του. Ζοῦσε σὰ φυτὸ χωρὶς ψυχὴ. Κι ὅταν μεγάλωσε, πήγαινε πάντοτε περίπατο μὲ μιὰ Ἑλληνίδα δασκάλα, ποὺ τὸ ἀγαποῦσε καὶ τὸ συμπονοῦσε. Ἡ Ἄννα τὴν εἶχε διατάξει νὰ μὴν τὸν περνᾷ ποτὲ ἀπὸ τὰ κέντρα. Τὴν πείραζε πολὺ ἐκεῖνο τὸ παιδί, τὸ περιφρονοῦσε. Καλὰ ποὺ εἶτανε ἡλίθιο καὶ δὲν ἐνιωθε τίποτα Ἄνοιγε τ' ἀφῆγγα μάτια του, τὴν κοίταζε καὶ γελοῦσε. Καὶ ἡ Ἄννα νευρικίζεσε τότε πιὸ πολὺ.

Ὁ Παῦλος ἔβλεπε πόσο περιφρονοῦσε ἡ Ἄννα τὸ δυστυχισμένο πλάσμα, μὰ δὲν τῆς ἔλεγε τίποτα. Εἶχε ἀποφασίσει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ μὴν τῆς φέρῃ καμμιάν ἀντίρρηση. Ἐβλεπε τὴν ἀδιαφορία της γιὰ τὸ σπῖτι, γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν της, μὰ δὲ μιλοῦσε. Καταλάβαινε πῶς ἂν ᾔθελε νὰ τήνε μπόρῃ καὶ στὸ ἐλάχιστο ἀπὸ τὴν ἐξωτερική, τὴν ἐπιδειχτικὴ ζωὴ ποὺ ζοῦσε, ἂν δοκίμαζε νὰ τῆς στερήσῃ ἐκεῖνο τὸν κόσμο, τὸ δικό της κόσμο ποὺ τήνε θάμαζε καὶ τήνε λάτραιε, θὰ εἶτανε τὸ ἴδιο νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ τὴ ζωὴ. Ἐβλεπε πῶς εὔτε ἐκείνη τὸν ἀγαποῦσε, οὔτε αὐτὸς ἐκείνη. Ζοῦσαν ἕνα βίο τυπικὸ, συμβατικὸ. Περιποιητικοὶ βέβαια ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, κάποτε τρυφεροί, ποτὲ λόγο κακὸ δὲν ἀλλάζανε, μὲ βέβαια δὲν εἶτανε αὐτὸ ἀγάπη· οὔτε μπορούσε ἡ Ἄννα ποτὲ ν' ἀγαπήσῃ εὔτε αὐτὸν οὔτε ἄλλον κανένα. Ἡ Ἄννα μόνο τὸν ἑαυτὸ της ἀγαποῦσε καὶ ἡ ἀγάπη ἐκείνη μὲ τὰ χρόνια ποὺ περάσανε, εἶχε γιγαντώσει. Δὲν ἔβλεπε κανένα τριγύρω της. Μόνο τὸν ἑαυτὸ της ἔβλεπε καὶ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ της νοιαζότανε.

Ἰσως νὰ ἔφταιγε καὶ αὐτὸς λίγο. Χρόνια ἀλάκερα εἶχε ἀποσιωθῇ στὴν ἐπιστήμη, τὴν εἶχε ὀλόφυχα ἀγαπήσει. Ἰσως αὐτὸ νὰ τὸνε μπόρῃ νὰ δεῖξῃ μεγαλύτερη θέληση στὸ σπιτικό του. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ ἀγάπη του αὐτὴ τὸν εἶχε ἱκανοποιήσει τέλεια. Ὅση μετριοφροσύνη καὶ ἂν εἶχε, τὸ ἔβλεπε καὶ τὸ μολογοῦσε μέσα του μὲ περηφάνεια, πῶς εἶχε ἐξαιρετικὴ θέση στὴν ἐπιστήμη. Κανείς δὲν ἀμφισβητοῦσε τὴ δόξα του καὶ ὅλοι μιλοῦσαν μ' ἐκτίμηση καὶ σεβασμὸ γι' αὐτόν.

Τὸν εἶχε ὅμως κουράσει πιὰ ἡ δόξα. Ἰκανοποι-

οὐσε μόνο ένα μέρος τοῦ εἶναι του. Κάτι τοῦ εἰλεπε καὶ μάταια προσπαθοῦσε νὰ τὸ βρῇ γύρω του, στὸ σπῖτι του. Ἡ γυναῖκα του ζοῦσε τὴ δική της ζωὴ. Τὰ παιδιὰ του; Ὁ Ἀντρέας τοῦ εἶδεινε μοναδικὸ σεβασμό, στὴ θέλησή του ποτὲ δὲν ἀντιστάθηκε, πρόθυμος σὲ κάθε τι, ποῦ τοῦ εἶλεγε ὁ πατέρας του. Μ' αὐτὸ δὲν εἶτανε ἀγάπη καὶ αὐτὸς ἀγάπη ποθοῦσε. Ἡ κόρη φυσικὰ καὶ ἀπ' τὴν ἀνατροφή, ποῦ εἶλαβε, ἐκλινε στὴ μητέρα της, στὴν πατέρα της περιποιητικὴ, μὰ ἔχει ἀγάπη.

Καὶ πῶς τὰ παιδιὰ μπορούσαν νάχουνε ἀγάπη σ' αὐτὸν καὶ τὴ μητέρα τους; Ζούσανε περισσότερο ἔξω, χωριστὴ ζωὴ ὁ καθένας. Τὸ σπῖτι τοὺς εἶτανε ξένο. Σπάνια βρεθίκανε ὅλοι μαζί μονάχοι, νὰ μείνουν ὥρες πολλές, νὰ μιλήσουνε, νὰ εἰποῦνε τὰ δικά τους, τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ μεσημέρι λίγο μένανε στὸ τραπέζι, ὅσο νὰ φᾶνε. Κάποιος ἀπ' ὅλους θὰ βιαζότανε ἢ νάναπαυθῇ ἢ νὰ πάη σὲ δουλειὰ ἢ κάτι ἄλλο. Τὸ βράδυ κάποιο θὰ εἶχανε καλεσμένο στὸ τραπέζι ἢ θὰ εἶτανε αὐτοὶ καλεσμένοι. Τοὺς εἶλεπε ἡ ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ, ἡ οἰκογενειακὴ, ποῦ δημιουργοῦσε τὴν ἀγάπη. Καὶ τὴν ἀγάπη αὐτὴ διψοῦσε ὁ Παῦλος, τὴν ἀγάπη ποῦ εἶχε γνωρίσει στὰ μικρά του χρόνια στὸ φτωχὸ τοῦ σπῖτι, τὴν ἀγάπη ποῦ ὀνειρευότανε πρὶν παντρευτῇ. Καὶ δὲν τὴν εἶδρισκε. Τὴ δόξα τὴν εἶχε χορτάσει, τὴν ἀγάπη τὴν εἶχε ξεχάσει πιά. Μάταια τὴ ζητοῦσε γύρω του. Κάποτε νόμιζε πῶς τὴν εἶλεπε περαστικὴ, τῆς στιγμῆς, στὴ ματιὰ τοῦ ἀρρώστου, ποῦ τον εἶχε γιατρέψει, κάποτε στὴν τρεμάμενη φωνὴ μιᾶς μητέρας, ποῦ τῆς εἶχε σώσει τὸ παιδί. Διαδατάρικη ὅμως ἀγάπη, μιὰ στιγμὴ καὶ εἵπαιτα πάλι ἡ δόξα.

Πολλὲς φορὲς παραιτοῦσε κάθε δουλειὰ καὶ καταγινότανε νὰ ξυπνήσῃ τὸν κοιμισμένο νοῦ τοῦ μικρότερου παιδιοῦ του. Ὁρὲς καθότανε καὶ τοῦ μιλοῦσε σιγαλὰ, μὲ περισσὴ φροντίδα διαλέγοντας καὶ λόγια καὶ πράγματα, μὲ τέχνη καὶ ἐπιστήμη καὶ μὲ τὸ ἔλεος ποῦ αἰσθανότανε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του γιὰ τὸ ἀσθενικὸ ἐκεῖνο πλᾶσμα. Κάποια ἀστραπὴ φώτιζε τὰ μάτια τοῦ φτωχοῦ παιδιοῦ καὶ χαμογελοῦσε στὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἀποκρινότανε μὲ λόγια ποῦ μὴνούσανε μελλόμενο ξύπνημα. Ἐλπίδα τότε θέρμαινε τὴν ψυχὴ τοῦ Παύλου. Τοῦ κάκου! Πάλι τὰ μάτια τοῦ Τάκη μένανε ἀκίνητα, χωρὶς ζωὴ, καὶ δείχνανε πῶς τίποτα δὲ μπορούσε νὰ διαλύσῃ τὸ σκοτάδι ποῦ σκέπαζε τὸ νοῦ καὶ μπόδιζε τὸ φῶς νὰ εἰσχωρήσῃ στὴ δυστυχισμένη ἐκεῖνη ὑπαρξή.

Τὸν Παῦλο εἶχαν ἀρχίσει νὰ τὸνε βασανίζῃ μιὰ νοσταλγία, ποῦ μεγάλωνε μὲ τὸν καιρὸ. Νοσταλγία γιὰ τὸ νησί του, ποῦ δὲν τὸ εἶχε ἰδεῖ ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ μισμοῦ του γιὰ τὸ Παρίσι. Ποτὲ δὲν τόλμησε νὰ πάη. Κάθε φορὰ, ποῦ τὸ συλλογίστηκε, μιὰ σκέψη τὸν ἔκανε νὰ ντραπῇ. Χρόνια περάσανε. Πῶς ἤθελε νὰ ἰδῇ τὴν πατρίδα του, τὴ γειτονιά, τὸ σπῖτι, τὸ

περιδόλι! Ποιὸ περιδόλι; Τὸ ξένο, ἐκεῖνο ποῦ ἀρνῆθηκε; Στὴν ἀρχὴ ἐδιωχνε μὲ σπουδὴ τὴ σκέψη ἐκεῖνη τὴν ἀσκοπὴ, τὴ μάταιη. Μὰ ἡ ἐννοία γύριζε ἐπίμονη' βασιανιστικὴ, τὸν ἔκανε νὰ πονῇ...

Ζῇ τάχα; Πόσες φορὲς ἦρθεν ἡ ἀδερφή του νὰ τὸν ἰδῇ καὶ εἶπανε πολλὰ καὶ ρώτησε γιὰ τὸ νησί, γιὰ τὴ γειτονιά. Γιὰ κείνη ποτὲ, οὔτε μιὰ λέξη. Οὔτε ζήτησε τὸ χρυσὸ δαχτυλίδι, τὸν ἀρραβῶνα. Τὶ τὸν ἤθελε;

Τώρα ὅμως συχνὰ συλλογιζότανε; Ζῇ; Πῶς, ποῦ; Στὶς ὥρες τῆς νοσταλγίας ὁ νοῦς του πῆγαινε σ' ἐκείνη. Προσπαθοῦσε νὰ θυμηθῇ τὴ μορφή της, μὰ περιέργου, τοῦ ξέφευγεν ὁλότελα. Θυμότανε κάποτε, πῶς φοροῦσε ἓνα θαλασσὶ φόρεμα, ποῦ τόσο τῆς ταίριαζε. Ἐπλάιε τότε μὲ τὴ φαντασία του τὴ λυγερὴ κορμοστασιά της. Μὰ τίποτα ἄλλο. Κάποτε τὰσπρα φίλνισνια χέρια της μὲ τὴ λεπτὴ ἐπιδερμίδα, ποῦ ἄφηνε νὰ φαίνονται οἱ γαλάζιες φλέβες της. Τὸ πρόσωπό της ὅμως δὲν κατόρθωνε νὰ τὸ ἀναπαραστήσῃ. Θυμότανε πῶς εἶχε βαθυγάλανα μάτια, ξανθὰ χρυσὰ μαλλιά, μὰ τὰ χαρακτηριστικὰ της, ἡ μορφή της τοῦ ξέφευγε. Προσπαθοῦσε, μὰ τίποτα δὲν ἔκανε παρὰ νὰ κουράζῃ τὸ μυαλό του.

— Παιδί ποῦ γίνουμε, ψιθύριζε καμμιὰ φορὰ.

Μ' ὅλα ταῦτα δὲν εἶλεψε ποτὲ ἀπὸ καμμιὰ συναναστρέφῃ καὶ κάθε ἄλλη κοσμικὴ συνάντησι. Τόκανε γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴ γυναῖκα του, ποῦ τὸ εἶχε καμάρι νὰ στέκῃ δίπλα της. Αὐτὸς δὲν αἰσθανότανε καμμιὰν εὐχαρίστηση. Μόνο τὸ θέατρο καὶ ἡ μουσικὴ τὸν τραβοῦσαν. Μὰ στὸ θέατρο τώρα τὰ τελευταῖα χρόνια δὲν πατοῦσε καθόλου σχεδόν. Εἶχε πολὺ ξεπέσει καὶ τὸ θεωροῦσε ἀνάξιο καὶ βλαβερό γιὰ κάθε ἄνθρωπο.

Πολὺ συχνὰ πῆγαινε στὶς συναυλίες. Ἡ μουσικὴ τὸνε συγκινοῦσε. Ὅταν εἶτανε στὸ νησί του καὶ φοιτητὴς ἀκόμα συνήθιζε νὰ ψέλνῃ στὴν ἐκκλησίᾳ. Οἱ ἄλλοι νέοι τῆς ἐποχῆς του τὸνε γελοῦσαν γι' αὐτό. Μὰ αὐτὸς δοκίμαζε μιὰ ξεχωριστὴ συγκίνηση. Καὶ τὴ συγκίνηση ἐκεῖνη τὴν ξανάδρισκε, ὅταν ἀκουγε τὴν ἀνώτερη μουσικὴ στὶς συναυλίες. Ἰσως μόνο σ' αὐτὸ συμφωνοῦσε μὲ τὴν Ἄννα. Μὲ τὴ διαφορά πῶς αὐτὸς προτιμοῦσε τὸ βίολι καὶ πρὸ πάντων τὸ βιολοντσέλλο μὲ τὴ βαθεῖα φωνὴ ποῦ εἶτανε γιὰ τὰ μεγάλα πάθη, τὰ βαθύτερα αἰσθήματα. Ποτὲ δὲν τὸν εὐχαριστοῦσε τὸ πιάνο. Δὲ μπορούσε σχεδὸν νὰ τὸ καταλάβῃ. Συζητήσανε πολλὲς φορὲς μὲ τὴ γυναῖκά του, μὰ δὲ συμφωνήσανε.

Τώρα τελευταῖα δὲ σπουδαῖα ζητήματα ἀπασχολοῦσαν τὸν Παῦλο. Τὸ ταξίδι τοῦ Ἀντρέα στὴν Εὐρώπη καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ παντρεύουνε τὴ Φρέσω.

Καιρὸ πολὺ ὁ Ἀντρέας εἶτανε μελαγχολικὸς, ὅχι

καθώς; Άλλοτε, πού έδειχνε τὰ γνωστά σημάδια τῆς ἀνώμαλης ιδιοσυγκρασίας του. Μιὰ ἀδιάκοπη μελαγχολία χωρίς καμμιὰ νευρική κρίση. Συχνὰ μόνο τοῦ ξεφεύγανε ἀναστεναγμοί, πού μάταια προσπαθοῦσε νὰ τοῦς συγκρατήσῃ καὶ βαθεῖες ἀναπνοές, σὺν κάτι νὰ τοῦ στενοχωροῦσε τὸ στήθος. Ὁ πατέρας του ἀνῆλθε συχνὰ τὸν προσκάλεσε μιὰ μέρα στὸ γραφεῖο του καὶ μὲ γλυκὸ τρόπο τὸν ρώτησε νὰ μάθῃ τὴν αἰτία τῆς μελαγχολίας του. Μὰ δὲν μπόρεσε τίποτα νὰ ἐξακριβώσῃ. Σὲ κάθε ἐρώτησή του ὁ Ἀντρέας ἀπαντοῦσε μὲ τόση εὐκρινεία, — τουλάχιστον ἔδειχνε, ὥστε ὁ Παῦλος νὰ πιστέψῃ πὼς ἀληθινὰ ἡ μελαγχολία τοῦ παιδιοῦ του εἶτανε μιὰ περίοδο τῆς γνωστῆς του ἀνωμαλίας, διαρκέστερη.

Τὸ ταξίδι τοῦ Ἀνδρέα εἶτανε ἀποφασισμένο ἀπὸ καιρό. Θὰ τὸν ἐστελνε νὰ μείνῃ δυο-τρία χρόνια ἢ καὶ περισσότερο, ἂν τὸ ᾔθελε ὁ Ἀντρέας. Τὶ θὰ σπούδαζε, δεύτερη σκέψη. Αὐτὸς θὰ προτιμοῦσε νὰ συνεχίσῃ τὴ σπουδὴ στὰ νομικά, ἂν ὅμως τὸ παιδί ποθοῦσε νὰ καταγίνῃ σ' ἄλλο τίποτα, θὰ τὸν ἄφηνε ὁλότελα ἐλεύτερο νὰκολοιθῇ τὴν κλίση του, ὅ,τι ποθεῖ ἡ ψυχὴ του. Τώρα ἔπρεπε νὰποφασιστῇ τὸ γρηγορώτερο τὸ ταξίδι. Ἴσως ὁ Ἀντρέας νὰλλάξῃ σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία. Ἴσως ἡ ἀνήσυχη ψυχὴ του, πού τόσα εἶχε μάθει, νὰ δοκίμαζε στενοχώρια στὸ στενὸ, ἀσφυκτικὸ περιβάλλον τῆς Ἀθήνας. Ἴσως ποθοῦσε πῶς ἀνοιχτὸν ἐρίζοντα, διψοῦσε γιὰ κάτι νέο, καὶ ἐπειδὴ δὲ μπορούσε νὰ τάποχτήσῃ, πνιγότανε, ματαιότανε. Μαρασμὸς ἢ μελαγχολία του. Ναί, πρέπει νὰ ταξιδέψῃ, ὅσο γρηγορώτερο, τόσο καλύτερα.

Συνεννοήθηκε μὲ τὴν Ἄννα καὶ βρεθῆκανε σύμφωνοι. Προσκάλεσαν τὸν Ἀντρέα καὶ τοῦ εἶπαν τὴν ἀπόφασή τους. Περιμένανε νὰ δείξῃ χαρὰ, τὴ φυσικὴ χαρὰ, πού ἔχει κάθε νέος, ὅταν πρόκειται νὰ ἰδῇ κινουῦργια μέρη, μάλιστα τὴν Εὐρώπη. Μὰ ὁ Ἀντρέας ἔμεινε συλλογισμένος. Ἐπειτα ζήτησε ἀπὸ τὸν πατέρα του μερικὲς ἡμέρες διορία, γιὰ νὰ σκεφθῇ καὶ δώσῃ ὀριστικὴ ἀπάντηση. Δοκίμασε ἡ Ἄννα κάτι νὰ τὸν ρωτήσῃ, μὰ ὁ Ἀντρέας τοῦς παρεκάλεσε νὰ τοῦ κάμουν αὐτὴ τὴ χάρη. Ὁ Παῦλος συνηθισμένος νὰ μὴ στενοχωρῇ κανένα σὲ τίποτα, τοῦ εἶπε :

— Ὅπως θέλεις, παιδί μου. Ὅταν ἀποφασίσῃς μὰς λές. Τὶς ἀκόλουθες ἡμέρες ὁ Ἀντρέας ἔδειξε καλύτερη διάθεση. Ὁ Παῦλος καὶ ἡ Ἄννα πιστέψανε πὼς ἔγινε κάποια ἀλλαγὴ, αὐτὴ πού περιμένανε ἴσα-ἴσα. Καὶ ἔμως περάσανε ἀρκετὲς ἡμέρες χωρίς ὁ Ἀντρέας νὰ δώσῃ ἀπόκριση καμμιὰ. Συχνὰ ὁ Παῦλος στὸ τραπέζι τὸν κοίταζε, σὰ νὰ θελε νὰ μαντέψῃ τίς σκέψεις τοῦ παιδιοῦ του, μὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀνδρέα τίποτα δὲν φανέρωνε.

Περισσότερο κ' ἀπ' τὴ μελαγχολία τοῦ Ἀνδρέα, πού τήνε νόμιζε περαστικὴ, ὁ Παῦλος ἀνησυχούσε γιὰ τὴ Φρόσω, τὴν κόρη του. Γι' αὐτὸ εὐθὺς ἀφοῦ μιλήσανε γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ Ἀνδρέα, ὁ Παῦλος ἔκαμε

λόγο στὴν Ἄννα γιὰ τὸ κορίτσι. Οἱ συχνὲς ζωηρότητες τῆς Φρόσως, πού προκαλοῦσαν τὴν προσοχὴ τοῦ κόσμου καὶ δίνανε ἀφορμὴ στὴ συνηθισμένη κακολογία, πειράζανε τὸν Παῦλο. Ἐπρεπε τελοσπάντων νὰ πάρουνε κάποια ἀπόφαση. Ἡ ἔπρεπε νὰ κλείσουνε τὸ σπίτι καὶ νὰ παύσουνε νὰ πηγαίουνε σὲ συναναστροφές κι ἔτσι νὰ περιορίσουνε τὴ Φρόσω ἢ, ἐπειδὴ αὐτὸ δὲ μπορούσε νὰ γίνῃ, γιὰτὶ θὰ προκαλοῦσε πῶς πολλὰ σχόλια, καλύτερο θὰ εἶτανε νὰ παντρεύσουνε τὴ Φρόσω. Βέβαια ἐν εἶτανε ἀκόμα ὥριμη γιὰ γάμο — ἐν εἶχε κλείσει τὰ δέκα ὀκτώ — μὰ ἔτσι θὰ εἶτανε ἐλπίδα νὰ περιοριστῇ ἡ τόση ζωηρότητα τῆς Φρόσως, πού μπορούσε νὰ καταλήξῃ καὶ σὲ σκάνδαλο.

Ἡ Ἄννα βρῆκε κάποια ὑπερβολὴ στὰ λόγια τοῦ Παύλου. Ὁμολογοῦσε βέβαια κ' αὐτὴ, πὼς τώρα τελευτάτα ἡ Φρόσω εἶτανε πολὺ ζωηρή, μὰ μήπως εἶτανε φρονιμώτερα τὰ κορίτσια τῆς ἡλικίας της ; Ἄν ὅμως αὐτὸς νόμιζε συμφέρο καὶ τῆς κόρης καὶ τοῦ σπιτιοῦ προπάντων νὰ παντρεύῃ τὴ Φρόσω, αὐτὴ δὲν ἔχει καμμιὰν ἀντίρρηση. Δὲν ἔπρεπε ἔμως νὰ βιαστοῦνε. Ἀνάγκη νὰ διαλέξουνε γαμπρὸ μὲ θέση καλὴ καὶ μὲ ὄνομα. Τὰ μέσα τὰ ἔχουνε. Ἀνάφερε μάλιστα ἡ Ἄννα μερικὰ ὀνόματα, μὰ ὁ Παῦλος τῆς παρατήρησε πὼς ὅλοι αὐτοὶ τὰ εἶχανε τὰ χρονάκια τους, εἶτανε δυσανάλογοι μὲ τὴν κόρη τους. Ἐπειτα φρόνιμα θῆκανε σὰ μητέρα νὰ ἐξετάσῃ μὲ τρόπο τὴν κόρη, μήπως ἔχῃ κανένα αἰσθημα κρυφόν.

(Ἐχει συνέχεια)

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Γράφετε σύντομα καὶ καθαρογραμμένα γράμματα.

κ. Α. Μάρκ. Τὸ ποίημα τῆς «Ἑλλάδας» ὡς ἰδέα, μὰς ἄρεσε πολὺ, παραπολύ. Εἶναι πρωτότυπη ἡ ἰδέα κι ἀληθινή. Καὶ οἱ στίχοι, ἀρκετὰ καλοὶ. Γράψε το. Τὸ «μισό-θεοι» δὲ μὰς ἄρεσε. Ἀφισέ το «ἡμίθεοι». Εἶναι πιά καθιερωμένο ἔτσι, στέκεται καὶ στὴ γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς. — κ. Γιουλ Σινγ. Καλούτσικη ἡ «Υλὴ» κ' εἶναι κῆρυ γὰ μὴ δουλευτὴ περισσότερο. Μὴ βαρεθεῖς νὰν τὸ κάνεις. — κ. Μυρ. θὰ δημοσιευτοῦνε στὸ ἐρχόμενο φύλλο. — κ. Ἀλ. Ἀντ. Τὴν 1 Ἰουλίου δὲ βγῆκε φύλλο. Τὸ φύλλο βγαίνει μιὰ φορὰ τὸ μήνα μὲ 24 σελίδες. — Τ. Σ. Τὸ καλύτερο εἶναι τὰ γράμματα πού μὰς στέλνεις καὶ λόγου σου καὶ οἱ ἄλλοι, γὰ τὰ συστώνεστε στ' ὄνομά μας, δίχως Ρ. R. ἐξωτερικοῦ, γράφοντας στὸ πλάι «Περιοδικὸ Νοτιῆς». Ἐστὶ δὲν πληρώνουμε τὸ πρόσθετο εἰκοσιλέπτο. κ. Κ. Θαλ. Θὰ δημοσιευτῇ ἀργότερα. κ. Α. Καλ. Ἀπ' ὅλα μὰς ἄρεσε περισσότερο «Τὸ σπίτι μας» θὰ δημοσιευτῇ. κ. Γ. Ἀρδ. Τὸ «Βασιλικόν», καλούτσικο. κ. Α. Πομ. Ὁ «Νοσταλγός» θὰ δημοσιευτῇ. — κ. Γ. Σ. Βλ. Θὰ δημοσιευτοῦνε. — Μπ. «Nuit profonde !...» ἀρκετὰ καλὴ. — κ. Β. Πιτ. Ἀρκετὰ καλὸ μὰ γι' ἀργότερα. Δὲ συμφωνεῖς καὶ σύ ;

Τύποις ἔφημ. «Κράτος» Θ. Τζαβέλλα ὁδὸς Ἀριστοτέλους 1.